

Хохліна О.П. Психологічні особливості студентів, схильних до тютюнопаління / С.П.Перепелиця, Хохліна О.П. // Социально-психологические особенности личности в условиях трансформации общества: Сб. статей по материалам II межд. Наук.-практ. конф. (28 февр. 2013 года, Украина, Донецкая обл., г.Макеевка). - Макеевка: Макеевский экономико-гуманитарный институт, 2013. – С.170-174.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ, СХИЛЬНИХ ДО ТЮТЮНОПАЛІННЯ

Перепелиця С.П., студент 1-го курсу магістратури, Хохліна О.П., професор кафедри психології Національної академії внутрішніх справ

В аспекті загальної проблеми особистісного зростання молоді, її психічного та фізичного здоров'я постає проблема тютюнопаління. Теоретико-емпіричному вивченню тютюнопаління сучасних студентів було присвячене наше дослідження, основні результати якого наводимо.

Об'єктом дослідження було явище тютюнопаління, предметом – соціальні та особистісні чинники тютюнопаління студентів. Метою дослідження було виявлення та вивчення соціальних та особистісних чинників тютюнопаління студентів.

На основі теоретичного аналізу літературних джерел з проблеми виявлено, що, тютюнопаління – це:

- вдихання диму тліючого висушеного або обробленого листя тютюну, найчастіше у вигляді куріння сигарет, сигар, курільних трубок або кальяну;
- вид побутової наркоманії, найбільш поширеною формою якої є нікотинізм;
- одна з форм токсикоманії, що пов'язана з психічною і фізичною залежністю людини від нікотину та чинить негативний вплив на здоров'я курця і на оточуючих його осіб;
- шкідлива звичка;

- своєрідний спосіб невербального спілкування.

Тютюнопаління формується при наявності трьох факторів: соціального, особистісного і фізіологічного. Мотивами паління, як свідчать дані літературних джерел, є: бажання знайти друзів, вплив однолітків, почуття дорослості і незалежності, паління батьків, цікавість, зняття стресу, паління як спосіб отримати задоволення, паління як спосіб провести час, паління як ритуал, паління як каталізатор спілкування. Але, якщо причинами початку паління у чоловіків є прагнення наслідувати дорослих, ототожнення куріння з уявленнями про самостійність, силу, мужність, то у дівчат початок куріння часто пов'язаний з кокетуванням, прагненням до оригінальності, бажанням подобатися хлопцям. Розвиток тютюнової залежності пов'язаний з характером паління (вік, у якому починають палити, стаж, частота), з особливостями організму та характером курця. Чим раніше людина почала палити і чим триваліший стаж паління, тим легше й міцніше розвивається тютюнова залежність.

У результаті проведеного нами емпіричного дослідження, на основі використання спеціально розробленої анкети, тесту «Експрес-діагностика рівня самооцінки», «Характерологічного опитувальника» Леонгарда, тесту «Формула темпераменту» О.Белова, методики «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, були отримані дані щодо тютюнопаління у сучасних студентів - його соціальних та особистісних чинників (властивостей характеру, темпераменту, здібностей, ціннісних орієнтацій, самооцінки).

Найсуттєвішими соціальними чинниками тютюнопаління сучасної студентської молоді виявилися: залучення в тютюнопаління до 18 років, паління друзів, зокрема паління близького друга (подруги), недостатня поінформованість про шкоду паління.

Отримано дані щодо рівня заглибленості студентів у тютюнопаління. Встановлено, що більшість студентів не є «заядними курильщиками», палять час від часу, «за компанію», «тому що палить близький друг (подруга)», «тому що палить старший брат чи сестра» (71% досліджуваних).

Вивчення характеру студентів, що палять, показало, що ті з них, хто має емотивну, демонстративну та циклотимну акцентуації характеру, більш схильні до тютюнопаління, ніж студенти, які мають педантичну, гіпертимну, збудливу, неурівноважену та екзальтовану акцентуації. При вивченні типу темпераменту курців виявилось, що більшість з них має сангвінічний та холеричний тип темпераменту. Встановлено, що переважна більшість студентів-курців має середній рівень розвитку здібностей та середній рівень самооцінки. У студентів, які палять, спостерігається варіативність ціннісних орієнтацій як термінальних, так й інструментальних.

На основі отриманих даних щодо тютюнопаління та особистісних властивостей досліджуваних були побудовані особистісні профілі осіб з різним вираженням тютюнозалежності. При цьому в основу побудови таких профілів поклалися дані про домінуючі у досліджуваних такі особистісні властивості, як темперамент, характер, здібності, ціннісні орієнтації, самооцінка. Побудовані особистісні профілі отримали відображення на рис. 1. та 2.

Таким чином, особам з високим рівнем заглибленості в тютюнопаління (Рис 1.) характерні: середній рівень самооцінки, середній рівень розвитку інтелектуальних здібностей, сангвінічний або холеричний тип темпераменту, такі акцентуації характеру, як емотивна, демонстративна та циклотимна. Провідними термінальними цінностями в таких осіб є продуктивне життя, здоров'я, громадське визнання, всебічний розвиток, щасливе сімейне життя, кохання, матеріально забезпечене життя, розваги. Інструментальними - життєрадісність, непримиримість до недоліків у собі та інших, відповідальність.

Особам же з низьким рівнем заглибленості в тютюнопаління (Рис 2.) характерні: низький рівень розвитку інтелектуальних здібностей, занижений рівень самооцінки, флегматичний тип темпераменту, педантична, гіпертимна, збудлива, неурівноважена або екзальтована акцентуації характеру. Провідними термінальними цінностями в таких осіб є цікава робота, наявність хороших та вірних друзів, свобода, життєва мудрість; інструментальними - вихованість,

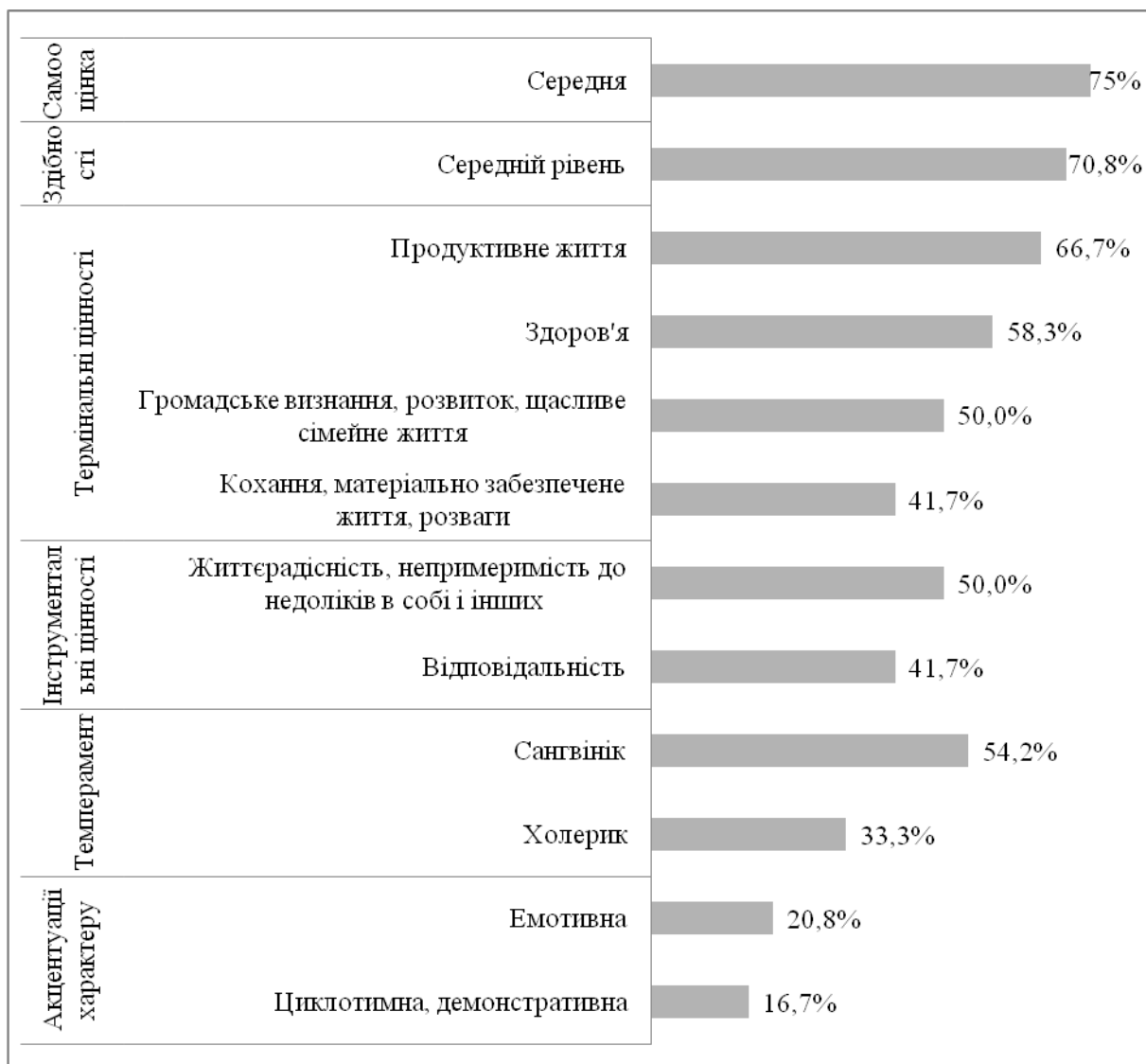

Рис 1. Особистісний профіль осіб з високим рівнем вираженості тютюнозалежності

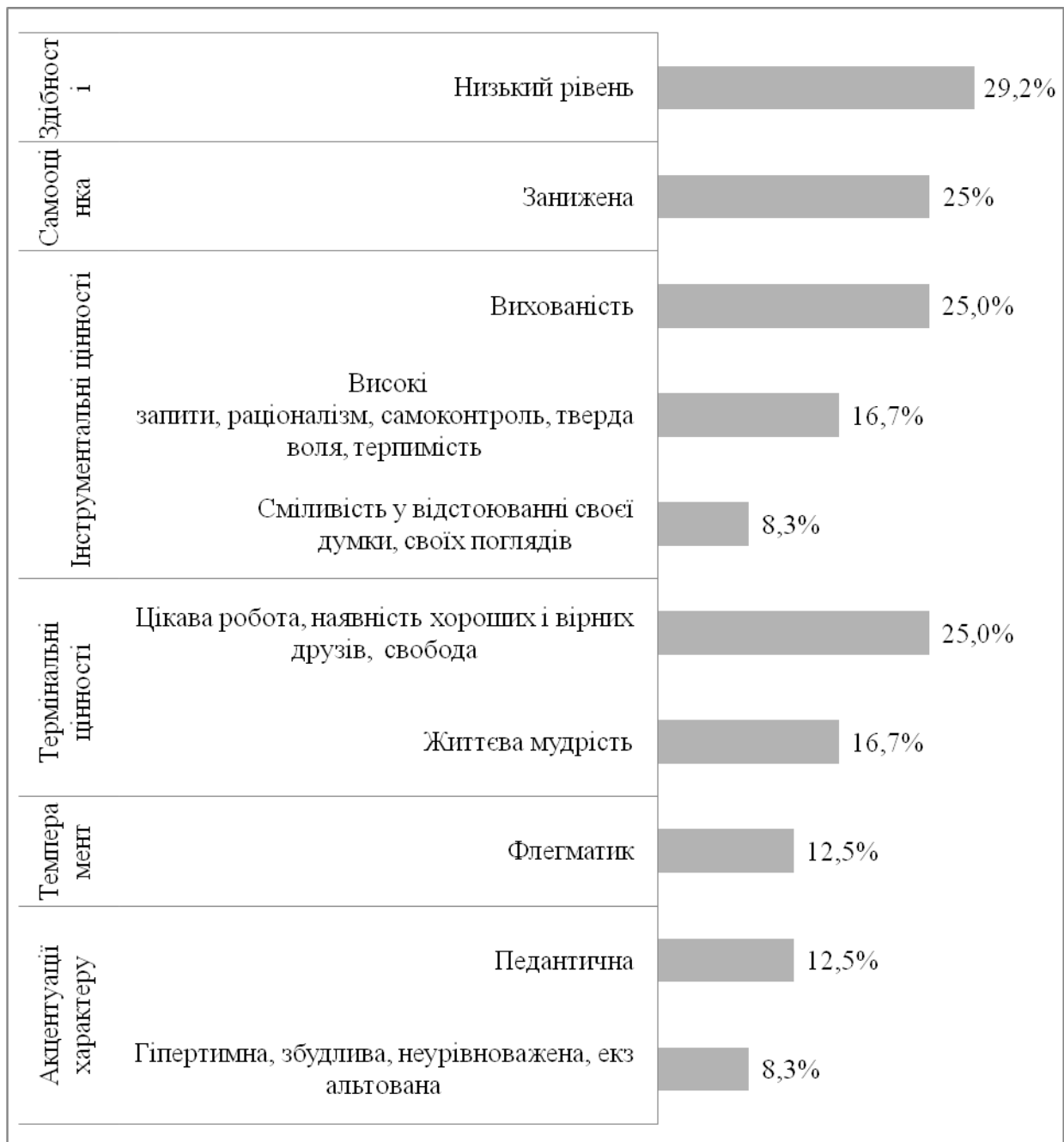

Рис 2. Особистісний профіль осіб з низьким рівнем вираженості тютюнозалежності

високі запити, раціоналізм, самоконтроль, тверда воля, терпимість, сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів.

Дослідження продовжується у контексті проблеми саморегуляції особистості та виявленні зв'язку тютюнопаління з потребою у відчуттях. Вивчення психологічних аспектів проблеми дозволить конкретизувати виховну роботу з молоддю, що палить, та профілактичну у плані попередження паління.

Література

1. Красовський К.С. Глобальна тютюнова епідемія і протистояння їй в Україні / К.С. Красовський, Т.І. Андрєєва // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. - 2008. - №4. - С.66-70.
2. Пономарьов В. І. Тютюнопаління у осіб молодого віку (клінічне та експериментально-фізіологічне дослідження): дис.. ... канд. мед. наук: 14.01.17 / Володимир Іванович Пономарьов. – Київ., 2005. – 171 с.
3. Чабан О. С. Що є паління? (Позасвідоме бажання померти в натовпі) [Електронний ресурс] / О. С. Чабан, О. О. Хаустова // Всесвіт соціальної психіатрії, медичної психології та психосоматичної медицини Науково-практичний журнал. – 2009. – № 1. – С. 9-14. — Режим доступу до журн.:http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vsp/2009_1/pdf/9.pdf.
4. Ченська А. В. Профілактика та психотерапевтична корекція тютюнопаління і тютюнової залежності в учнів старших класів середніх шкіл: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук: 14.01.17 / А. В. Ченська. - К., 2003. – 20 с.